

Adžijina 11 načina upotrebe

Božena Končić Badurina

BLOK

ADŽIJA, BOŽIDAR, hrvatski pravnik i publicist (Drniš, 24. XII. 1890. – Zagreb, 9. VII. 1941.), jedan je od najistaknutijih intelektualaca revolucionarnoga krila hrvatskog radničkog pokreta. Bio je predstojnik Ureda za izbjeglice iz Istre te nakratko 1919. član Zemaljske vlade kao povjerenik za socijalnu skrb. Od 1922. do smrti radi u Središnjem uredu za osiguranje radnika. Radničku čitaonicu utemeljio je 1926., a već iduće 1927. osniva Radničku biblioteku. Bio je glavni urednik Radničke zaštite, službenoga glasila Središnjeg ureda za osiguranje radnika, urednik časopisa Službena misao, Znanost i život i Naših novina. Pisao je o političkim, sociološkim, ekonomskim, kulturnim i filozofskim pitanjima te o problemima socijalne politike, radničkog pokreta, o fašizmu, odnosu Crkve i države, inteligencije, radništva i drugim temama. Član je Socijaldemokratske stranke Hrvatske i Slavonije od 1919., a 1935. učlanjuje se u KPJ. Zbog komunističke agitacije više je puta optuživan i zatvaran, na koncu zajedno s brojnim komunistima, i u Kerestinec. Nakon što su grupa zagrebačkih komunista u lipnju 1941. na ulici likvidirala ustaškog agenta Ljudevita Tiljka, Adžija je za odmazdu početkom srpnja zajedno s drugim komunistima strijeljan u Maksimiru. Važnija djela: Kapitalizam i socijalizam (1920.), Međunarodna organizacija rada (1926.), Od Platona do Marksa (1929.) i Karl Marks (1936.).

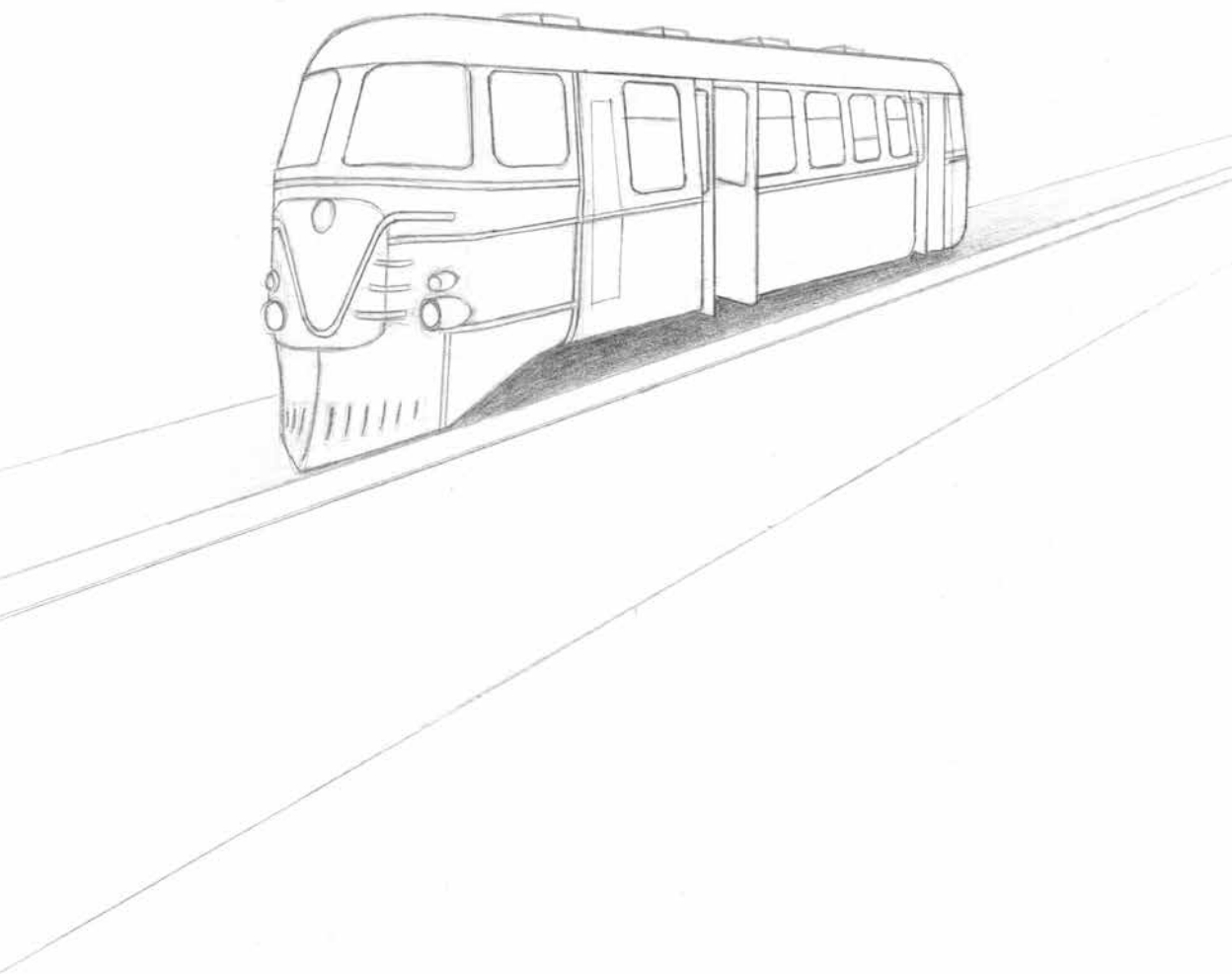
Ulica je nosila ime i po Samoborčeku, lokalnoj uskotračnoj željeznici koja je između 1901. i 1979. prometovala na relaciji između Zagreba i Samobora te kasnije Bregane. Trasa je prolazila od kolodvora (u današnjoj Adžijinoj ulici) preko Nove ceste, južno od današnje Toplane, preko Selske ceste (gdje je i sada vidljiva kućica prometnika odnosno nadstrešnica čekaonice), kroz naselje sjekuci Stubičku, Klanječku i Zagorsku ulicu te je nakon toga paralelno s prugom normalnog kolosijeka vodila prema Podsusedu. Pruga širine 760 mm puštena je redovni pogon 1901., brzina vožnje je bila 15-20 km/h, a ljeti su se putnici prevozili u otvorenim vagonima. "Uzkotračna parovozna vicinalna" 1945. iz ruku samoborskog veleposjednika Gerharda Leppela prelazi u državno vlasništvo Jugoslavenskih željeznica, a 1950. pruga je predana na upravljanje gradu. Početkom 70-ih bilježi se pad količina prevezene robe u teretnom prometu (više od 50%) tako da se krajem tog desetljeća promet Samoborčekom obustavlja. Posljednji vlak prema Samoboru sa zagrebačkog Samoborskog kolodvora krenuo je 31. 12. 1979. u 20:40 h.

Ulica Kate Dumbović 11

DUMBOVIĆ, KATA, sudionica Narodnooslobodilačke borbe i narodni heroj Jugoslavije (Lukovac, 1903. — Zagreb, 1941.). Kao članica Ujedinjenih radničkih sindikata Jugoslavije sudjelovala je u štrajkovima i drugim akcijama. Živjela je na Trešnjevci, gdje su je zbog brige za osiromašene radnike od milja zvali „Mamica“. Članica je Komunističke partije Jugoslavije od 1938. godine. Početkom 1940. bila je izabrana za članicu Rajonskog komiteta KPH Trešnjevka u Zagrebu. Osim rada u Rajonskom komitetu sudjelovala je i u organiziranju rada Pete zemaljske konferencije KPJ u listopadu 1940. godine u Zagrebu. Poginula je u neuspjelom pokušaju oslobađanja zatvorenika iz ustaškog logora Kerestinec. Bijeg je organizirao Mjesni komitet KPH za Zagreb nakon strijeljanja Adžije i drugova. Ukazom Prezidija Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije 20. prosinca 1951. Kata Dumbović je proglašena narodnim herojem.

U parku u Adžijinoj ulici nalazi se spomenik NOB-u, podignut 1953. godine u slavu 49 palih boraca i borkinja s područja Trešnjevke. Na spomeniku nema imena Kate Dumbović.

Blizu je samoborski kolodvor pa se zato ulica nekad zvala Samoborska. Davno je to bilo. Pruga je iščupana, trasa je sačuvana. Stalno se priča da će se obnoviti. To je bila uvijek turistička atrakcija, a vožnja nije puno koštala. Samoborček je imao isti motor kao i auto. To je bio mali vlak, recimo kao tramvaj. Tračnica je bila uža. On je s motorom kao auto od 300-400 konja vukao tri vagona. Mogao je povesti tristo putnika. Postojali su i ljetni vlakovi koji su bili samo gerist. Nije bio oklopljen, a išao je tak' brzo da si mogao u njega ući, izaći, ubrati cvijet i opet se vratiti. Sat vremena je trebalo do Samobora. Bio je to prekrasan vlak, no tada nije bilo automobila. Svi su išli na izlet tim vlakom. To je bilo fantastično. Kasnije kad su se počeli pojavljivati automobili, vlak je ostao samo za radnike jer su tako dolazili na posao. Ovo je sve bila industrijska zona, tu se puno radilo. A onda su ga ukinuli.

Adžijina je danas vrlo prometna, no nije uvijek bilo tako. Nekadašnji stanar Tibor Lovrenčić, dijete bogatog industrijalca, danas 100-godišnjak, još se dobro sjeća kako se kao dijete 20-ih godina prošlog stoljeća ulicom vozio na romobilu. Pamti tadašnjeg vlasnika Samoborke, baruna Almocha i boksove s različitim vrstama pijeska koji su stajali preko puta zgrade. Pamti i čovjeka koji je nosio šešir pun šarenog perja, pravu legendu grada, koji je tu redovito kupovao vreću finog bijelog pijeska pa išao gradom uzvikujući “Peska belega, peska belega”. Cijeli je grad kupovao taj pijesak kojim se pralo suđe jer tada nije bilo Vima.

No ne pamtte svi ugodno djetinjstvo na Trešnjevci tih godina. Mnogi radnici koji su živjeli po zagrebačkim slamovima južno od željezničke pruge i sjeverno od rijeke Save u međuratnom periodu pamtte život bez struje i tekuće vode, spavanje na smjene u pretrpanim kućercima koje su na periferiji grada sastavili preko noći od par dasaka i polomljene cigle.

Dok danas s trešnjevačkih ulica polako nestaju i posljednje radničke barake, Adžijina se od nadvožnjaka do Samoborskog kolodvora u posljednjih stotinjak godina nije puno promijenila. Skladište HNK je dugo tu, Samoborka također. Sve je oduvijek isto. To se vidi i po tome što su zgrade građene od iste vrste cigle.

Promijenio se dio od nekadašnjeg samoborskog kolodvora prema jugozapadu. U tom dijelu su nekad bile privatne kućice i tvornica Kemika. Nema više malih obiteljskih kuća ni drveća trešanja, izgrađene su nove zgrade, došli su novi stanovnici.

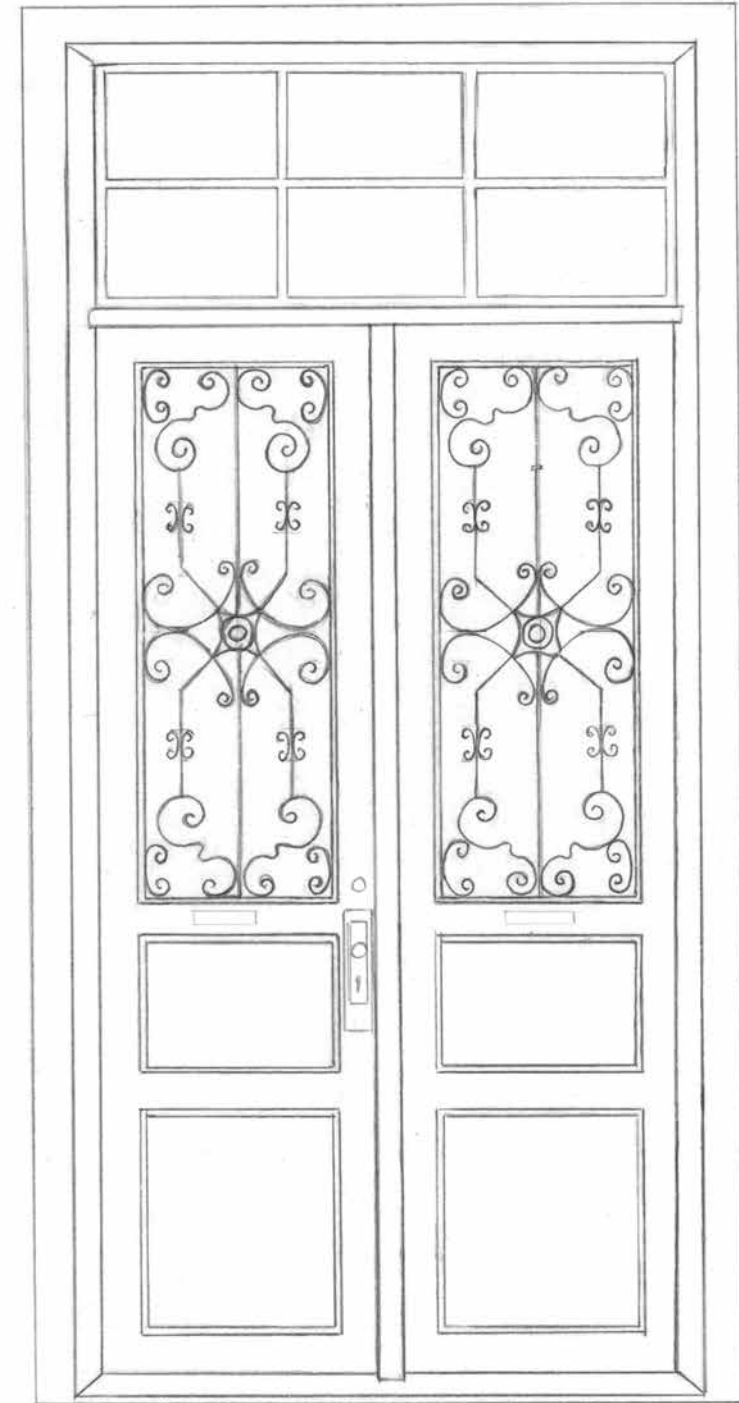

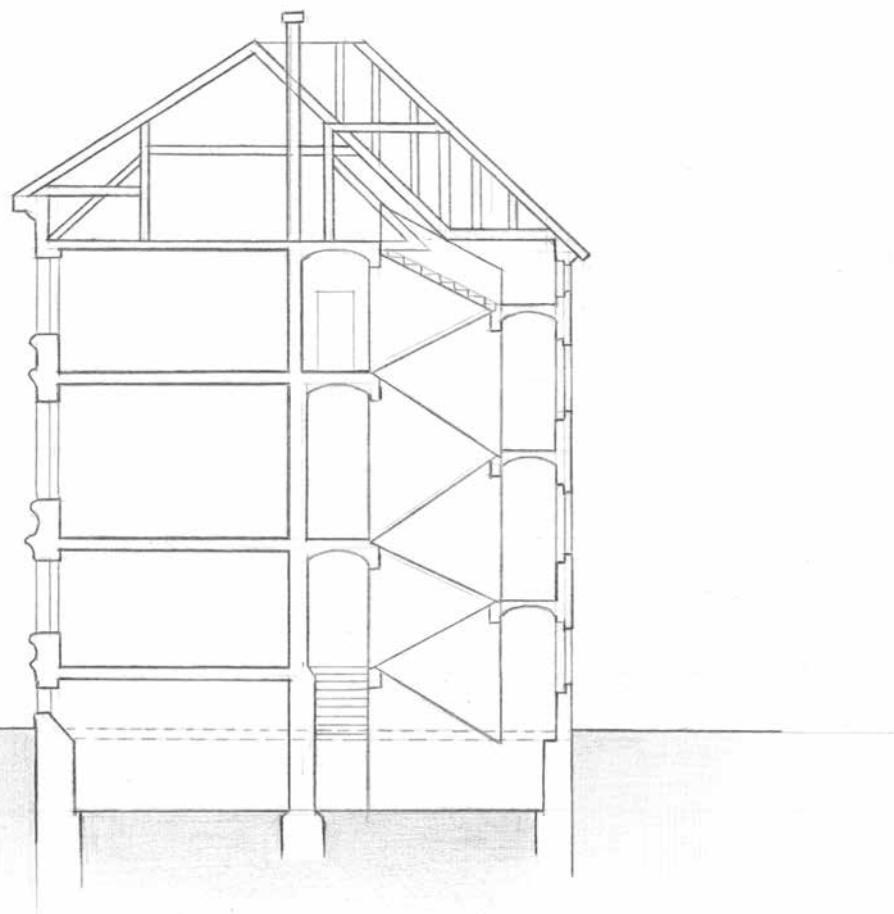

Ova kuća je samo cigla i drvo.

Ima puno vlage.
Nema vlage.
Teško se zagrijava.
Podovi su hladni.
Zidovi su debeli.
Puše kroz žbuku.
Po vertikali curi voda.
Instalacije su stare.
Grede su istrunule.
Nema tu ničeg interesantnog.
Pogotovo nema nikakve romantike.

Gospođa iz stana u prizemlju je imala papire o zgradi – cijeli prospekt, projekt, stare nacрте. Ne zna se gdje su ti papiri završili nakon njezine smrti. Tvrдила je da je ovo bila stara vojna zgrada, vojarna ili kasarna.

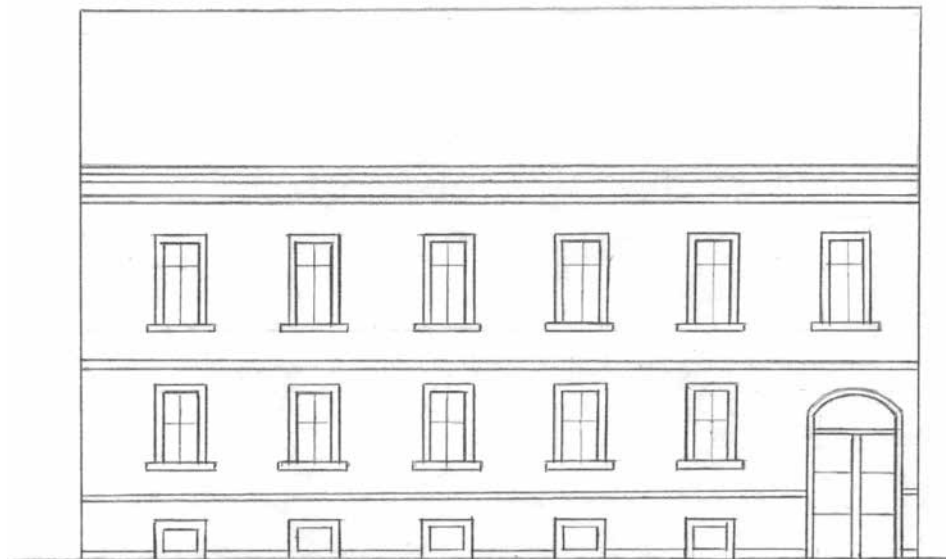

Zgrada je stara 100 godina. Bivši vlasnik zgrade i tvornice vatrogasnih aparata je prije Drugog svjetskog rata otišao u inozemstvo i više se nije vratio. Da je tražio povrat imovine, mogao je dobiti cijeli kompleks.

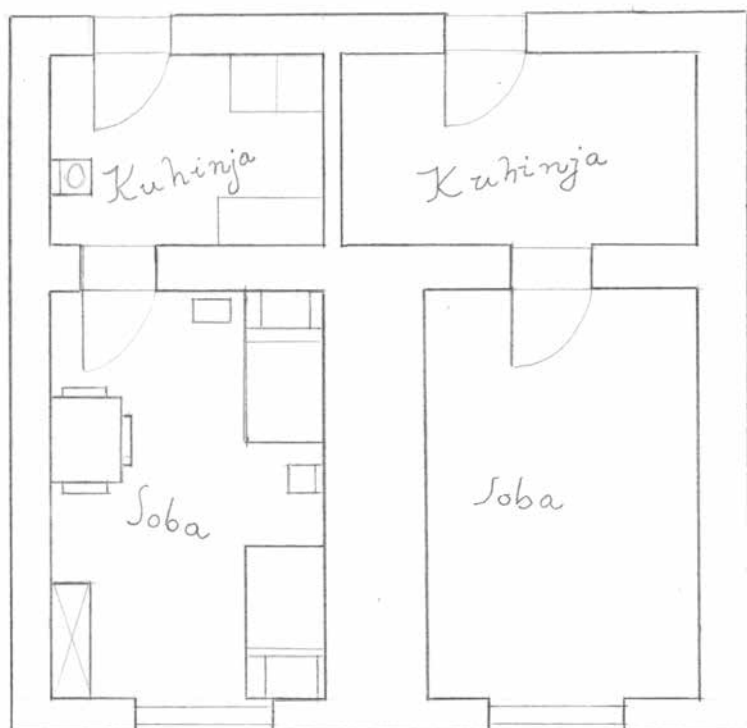
Zgrada je izgrađena 1927. Prvi kat je izgradio
gospodin koji je nakon razvoda sve ostavio
ženi, a dalje se ne zna što je bilo.

Zgrada je izgrađena između 1904. i 1907. Bivši
vlasnici zgrade su proživjeli ljubavnu dramu.

Zgrada, izvorno jednokatnica koja nadogradnjom 1923. postaje dvokatnica, koncipirana je kao kuća za kombinirano stanovanje tipična za kasno 19. i početak 20. stoljeća. Stan vlasnika zgrade nalazio se na reprezentativnom prvom katu, a stanovi za najam i drugi sadržaji u prizemlju i na ostalim katovima.

U stanovima iz originalnog nacrtu kuhinje su gledale na dvorište, a sobe na ulicu. Jednosobni stanovi u prizemlju i na drugom katu nisu imali predsoblja ni ostale pomoćne prostorije. Nekoliko takvih stavnova je dijelilo isti sanitarni čvor. U dva stana na drugom katu se još uvijek, kao što i predviđa tlocrt iz 1923., ulazi iz dugačkog natkrivenog balkona na dvorišnom pročelju.

Obitelj Lovrenčić je kupila kuću 1924. Ovamo su se preselili iz Gajeve. Živjeli su u velikom stanu na prvom katu, a u prizemlju su bili mali stanovi za siromašne. Kuća je formalno bila na djecu, a gospođa Lovrenčić je vodila poslove dok je suprug bio na vrelu u Sloveniji.

Vilim Lovrenčić je 1899. kupio Jamnicu, modernizirao punionicu i organizirao prodaju koristeći oglase, plakate i reklame u tisku. Prodaja je tako povećana na tada revolucionarnu količinu od 500 tisuća boca godišnje. Jamnica se razvozila zaprežnim kolima, tzv. kirijašima, a po gradu velikim tačkama, tzv. taljigama.

Lovrenčići su kuću prodali za vrijeme NDH. Isplatio ju je župnik iz Dicma. Ne zna se je li je kupio za crkvu ili za sebe. Nakon rata je bila nacionalizirana.

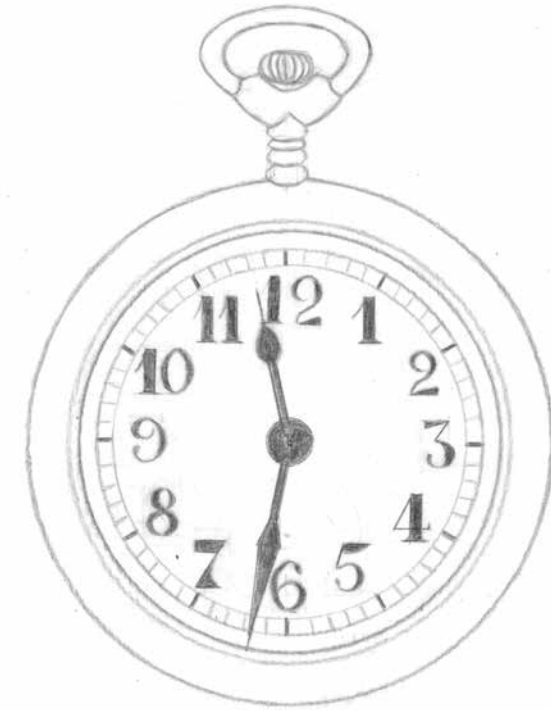

Vrata na pročelju probijena su 1928. godine na zahtjev malodobnih Anke, Melite i Tibora Lovrenčića. Zahtjev je podnesen u mjesecu rujnu 1928.

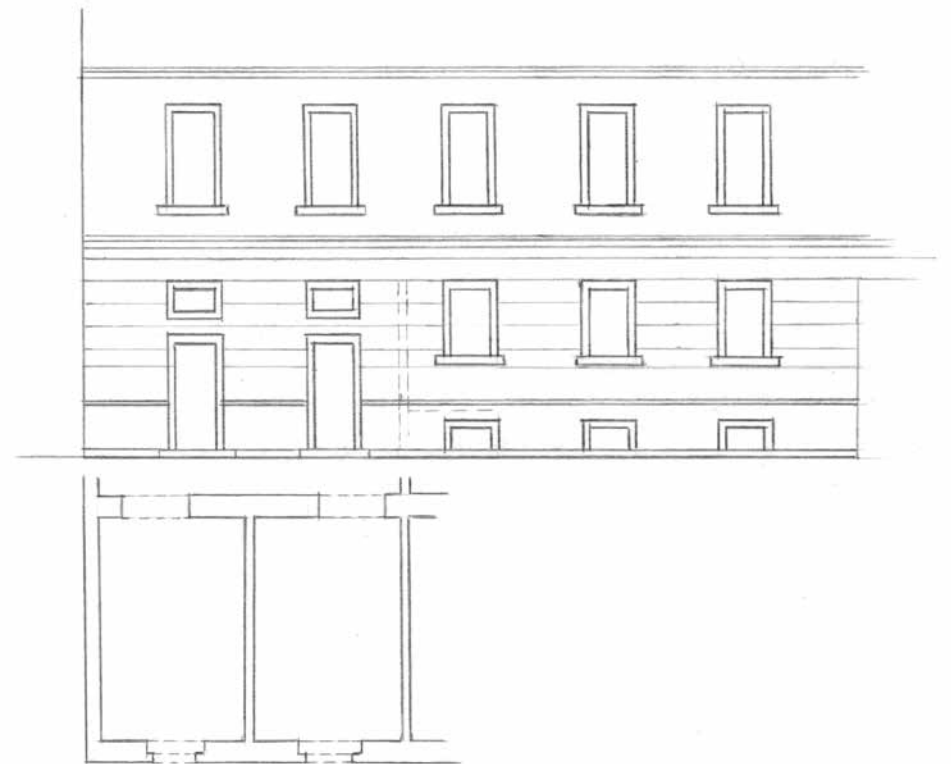
LOVRENČIĆ-SCHMIDLIN, MELITA, najstarija hrvatska sportašica (Zagreb, 11. II. 1916.). Na Svjetskim ženskim igrama 1934. u Londonu s rukometnom reprezentacijom Jugoslavije je osvojila zlatnu medalju. Od 1946. živi u Švicarskoj.

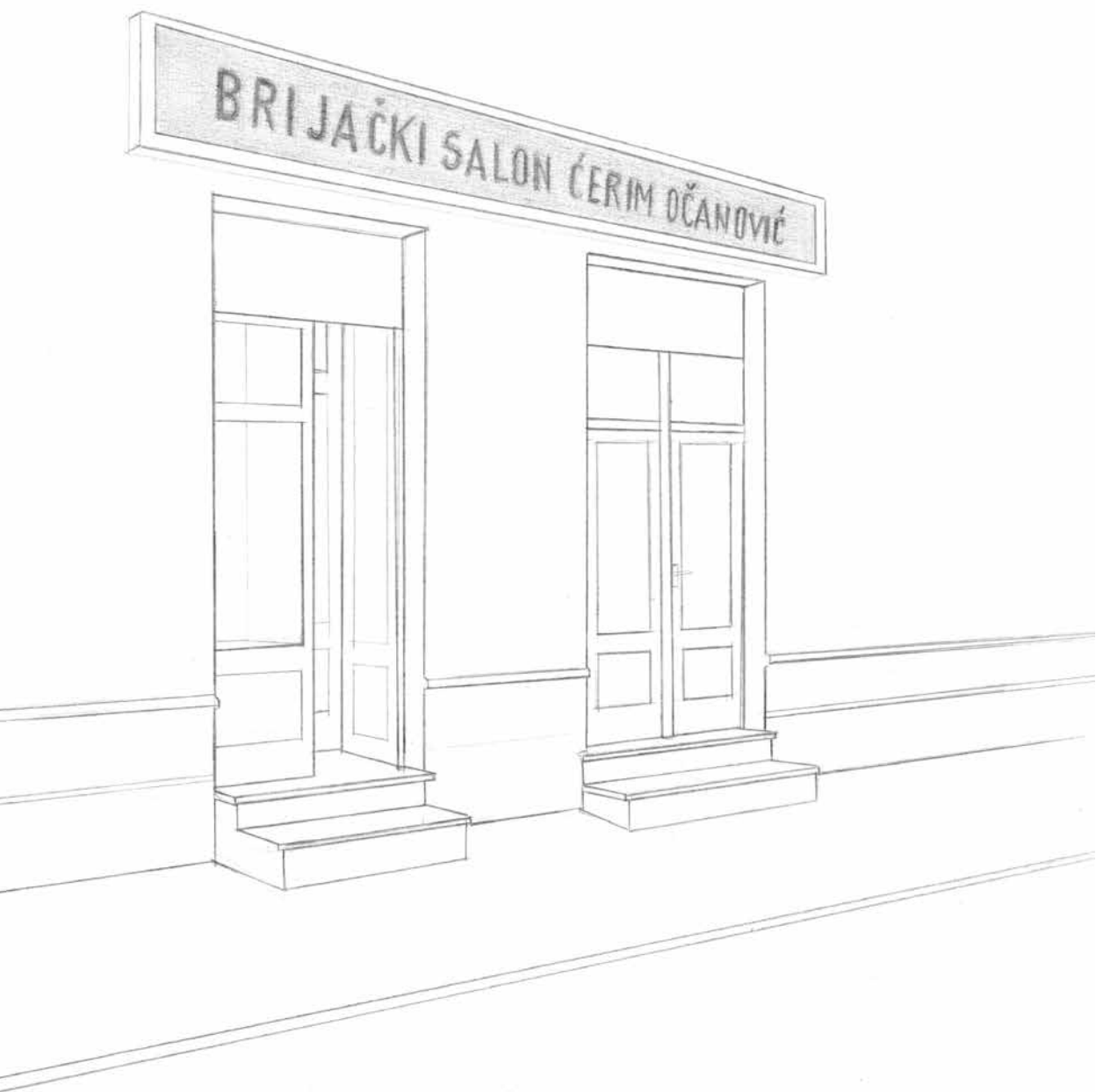
LOVRENČIĆ, TIBOR, (Zagreb, 17. X. 1917.) diplomirani inženjer građevinarstva, pripadnik je pionirske generacije zagrebačkog i hrvatskog rukometa čiji se začeci javljaju u Varaždinu i Zagrebu 30-ih godina. Kao reprezentativac I. gimnazije u Zagrebu sudjelovao je na prvom srednjoškolskom prvenstvu grada Zagreba u školskoj godini 1935. / 1936. Njegova momčad je nastupala na omladinskom rukometnom kampu za vrijeme Olimpijade u Berlinu 1936. Iz te prve zagrebačke generacije UTV (I. gimnazije) proizašli su rukometni instruktori i pokretači rukometnih sekcija kod sportskih društava.

Sat Tibora Lovrenčića – džepni sat na krunsko navijanje koji je dobio od čuvara u logoru Jasenovac i kasnije ga poklonio Povijesnom muzeju. Brojčanik od bijelog emajla s velikim crnim arapskim brojevima za označavanje sati od 1 do 12 i manjim crvenim arapskim brojevima za sate od 13 do 24. Minute su naznačene crticama. U donjem dijelu manji brojčanik za sekunde. Satna kazaljka kapljastog završetka, znatno oštećen u dijelu između brojeva 10 i 11, 4 i 5 te u rubnom donjem dijelu. Nema oznake proizvođača satnog mehanizma ni kućišta. S unutarnje strane poklopca kućišta rukom je urezan broj 18679, a po sredini vidljivi su tragovi urezivanja – natpis nečitak.

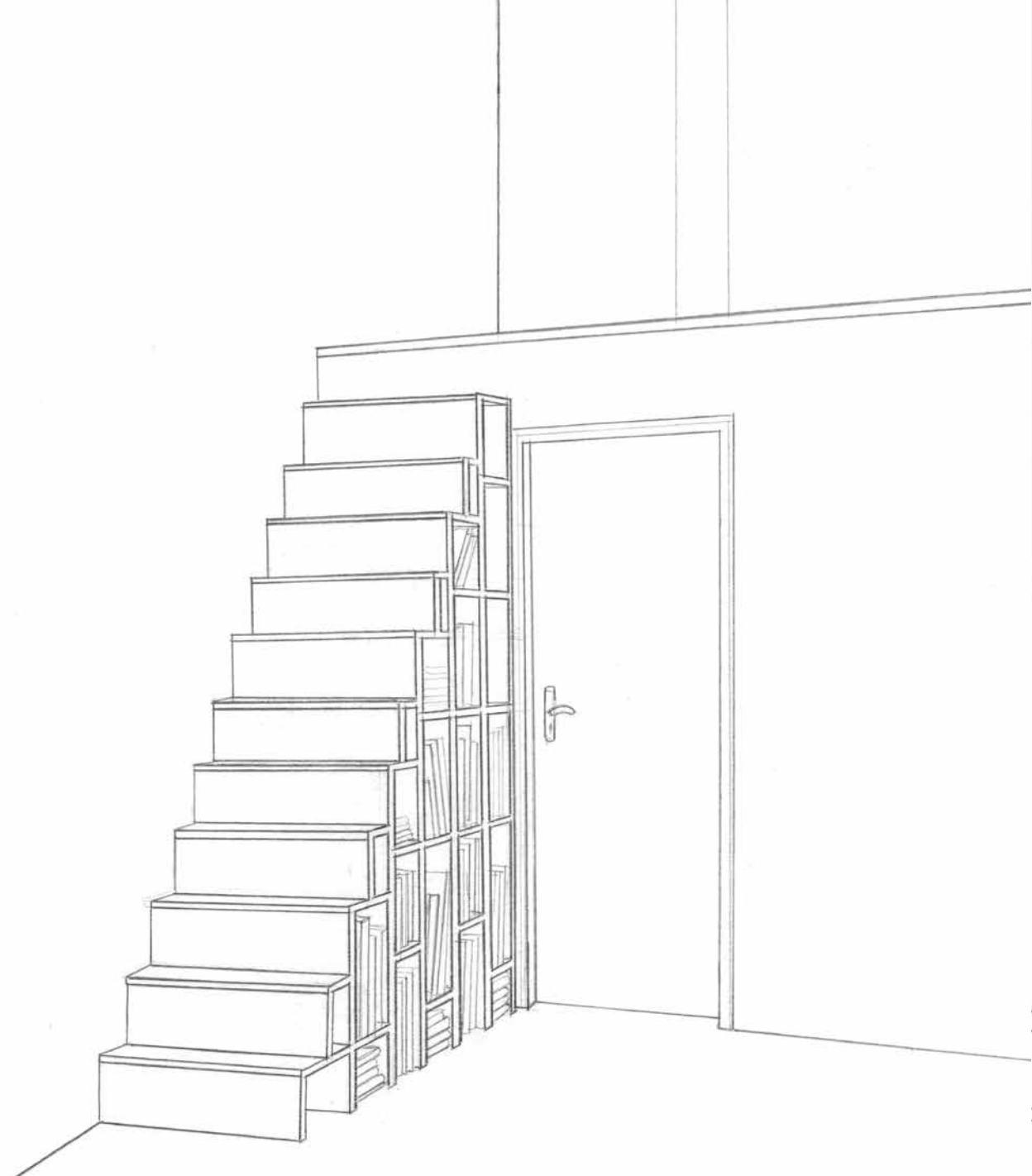
Tibor Lovrenčić imao je 11 godina kad su se probijala vrata u prizemlju. Ne sjeća se točno, ali misli da je to moglo imati veze s prilagodbom prostora za brijanu.

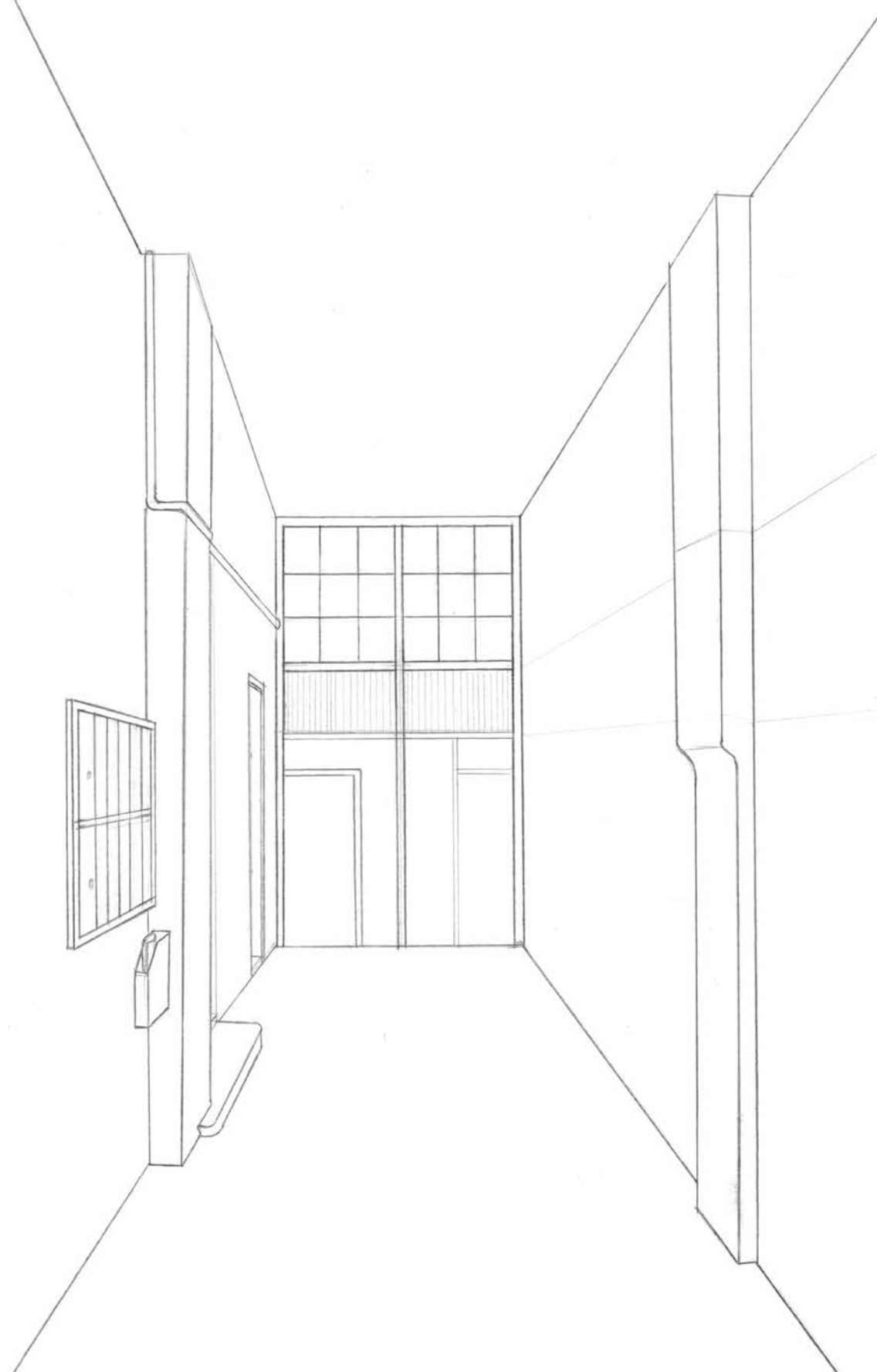

Otada do danas prostor je imao različite namjene.

Kroz haustor je nekada prolazila kočija.
Danas je ondje obično parkiran BMW X1
metalik sive boje.

Stanari su uvijek isti, svi se poznaju. Jedino podstanare ne poznaju jer se oni stalno mijenjaju. Svi su k'o jedna građanska obitelj. Nitko se nikome u ništa ne miješa, a svi su tu da pomognu. Svi se pozdravljaju. Neki stanari ostave ključ stana prvim susjedi-ima kad idu na more. Čestitaju si Božić i Uskrs. Svi su si dobri, ali svatko ima svoje.

**OBAVEZNO
ZAKLJUČAVATI
VRATA!!!**

PRIDRŽITE VRATA
KOD OTVARANJA I
ZATVARANJA. NE
RADI PUMPA ZA
ZATVARANJE PA IH
ZATVORITE RUČNO.
HNACA

PODRUM

OBAVIJEŠT

MOLIM STANARE ~~SA~~ BALKONA
DA OBAVEZNO ZATVARAJU
VANJSKA VRATA ZBOG
SMRZAVANJE VODE U CIJEVI
MOLIM DA OVO UVAŽITE

STANARIMA - NA

ZNANJE

OBAVEZNO ZAKLJUČATI
PLAVA - VRATA

NE LIJEPI TE NAŠE
REKLAME PO
NAŠEM HAUSTORU
(VRATIMA !!!

PRIDRŽITE VRATA
DA NE LUPAJU!

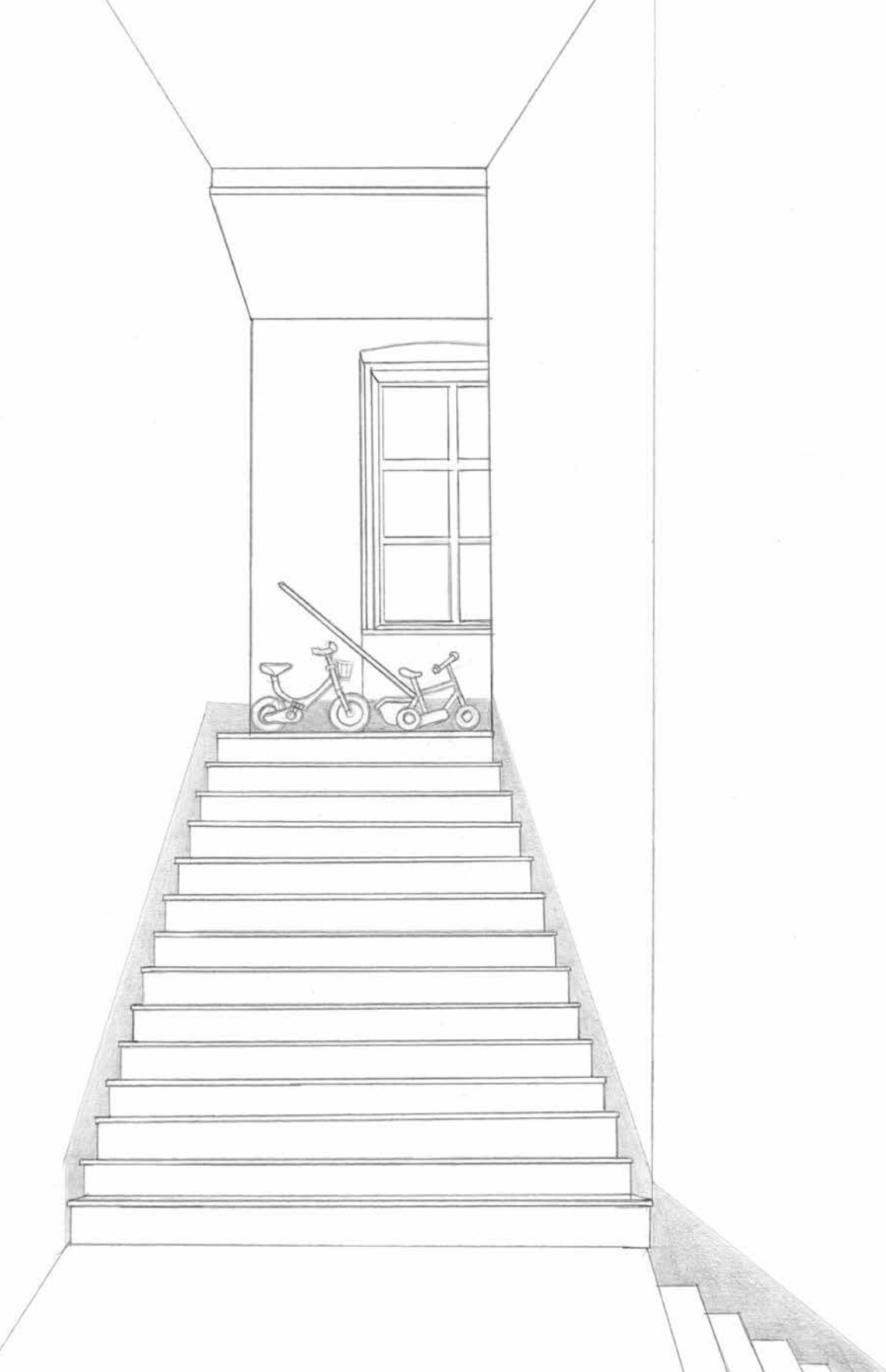
SMEĆE SE ODVOZI:

- UTORAK
- ČETVRTAK
- SUBOTA

Molimo da sukladno
tome održavate
zajednički prostor
zgrade urednim.

Kad je bila mala, stanarka s drugog kata plašila se zgrade i stubišta. Uspinjala se stubama ubrzanim korakom, gledajući u pod i ne podižući glavu. Danas se i njezina kći boji sama prolaziti stubištem.

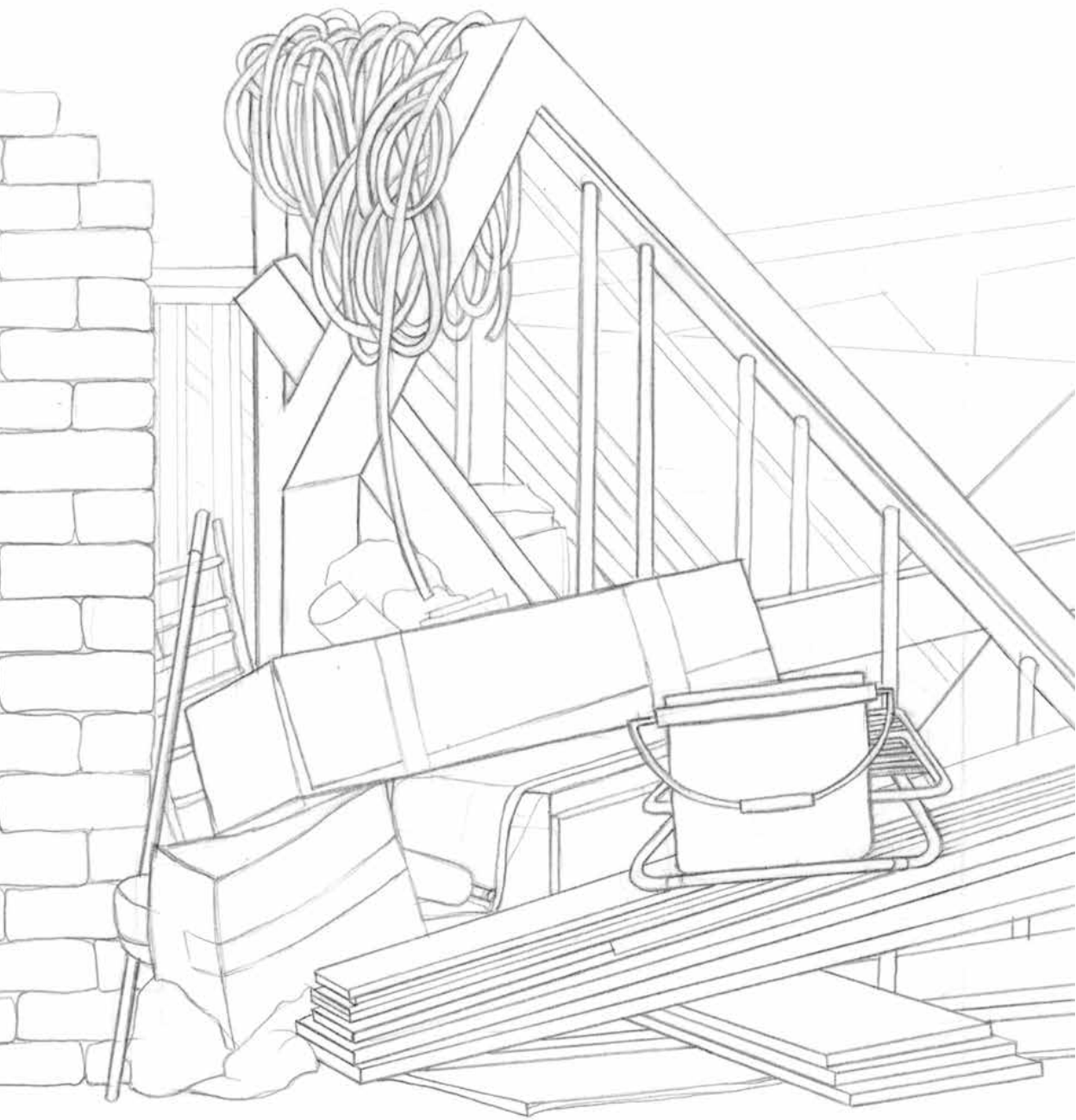

U ovom stanu živi od osme godine. Kad se s roditeljima doselila, raspored prostorija bio je drugačiji. U sadašnjoj blagovaonici tada je bila kuhinja, a u kuhinji kupaonica. Sva stolarija je bila ljubičasta. U stanu danas prevladava bijelo, a raspored je prilagođen potrebama četveročlane obitelji.

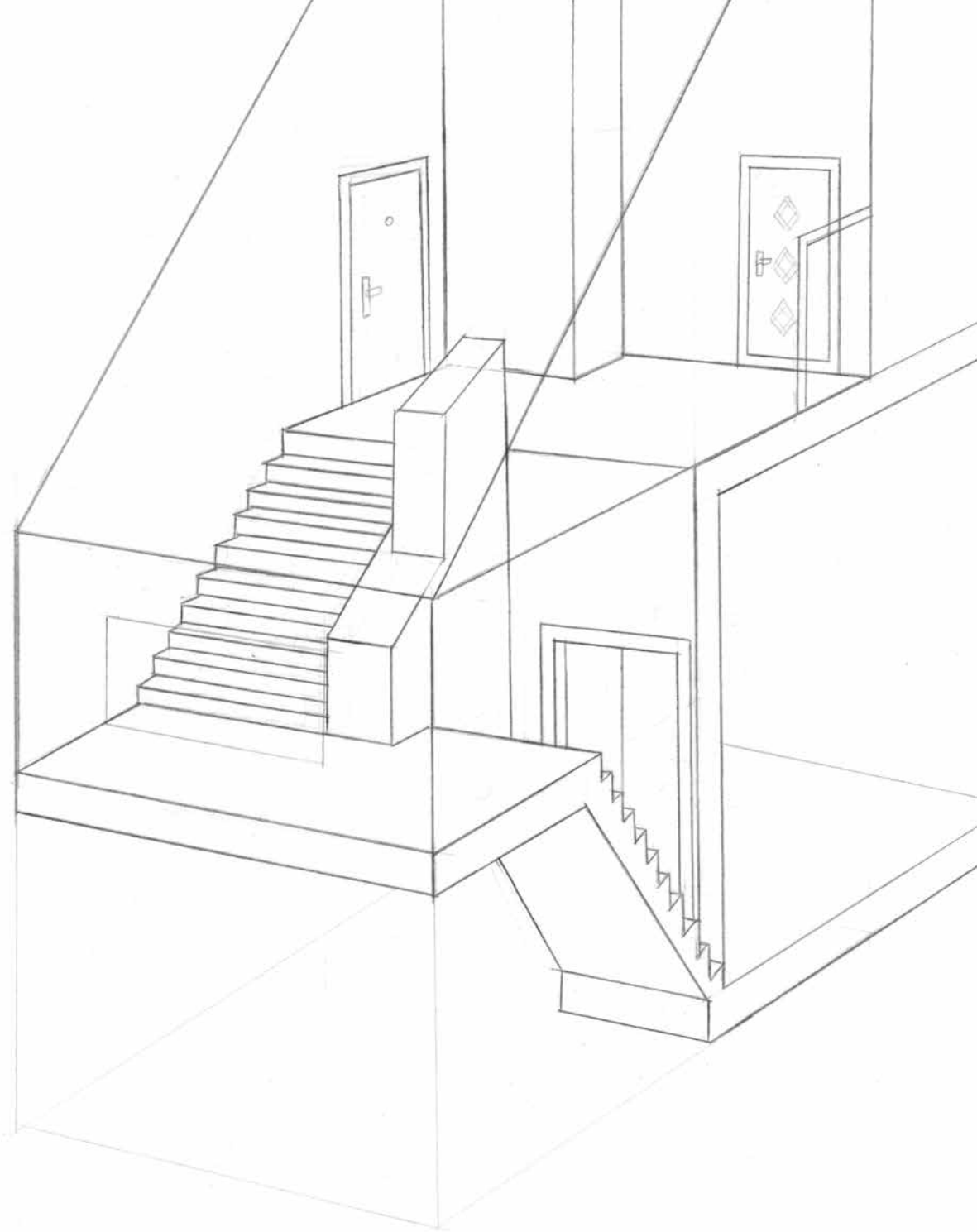
Grijanje je etažno centralno, zimi je toplo, no računi za plin su povećali zbog visine stropova. Izolacija je dobra zbog PVC stolarije. Zidovi su debeli pa su temperature ljeti ugodne, a susjede čuje ponekad i to samo po noći kad je tiho.

Velik dio tavana je prazan, trebao bi biti prazan. Gospođa s prvog kata je samo jedanput bila ondje. Nema ni iglu ni u podrumu ni na tavanu.

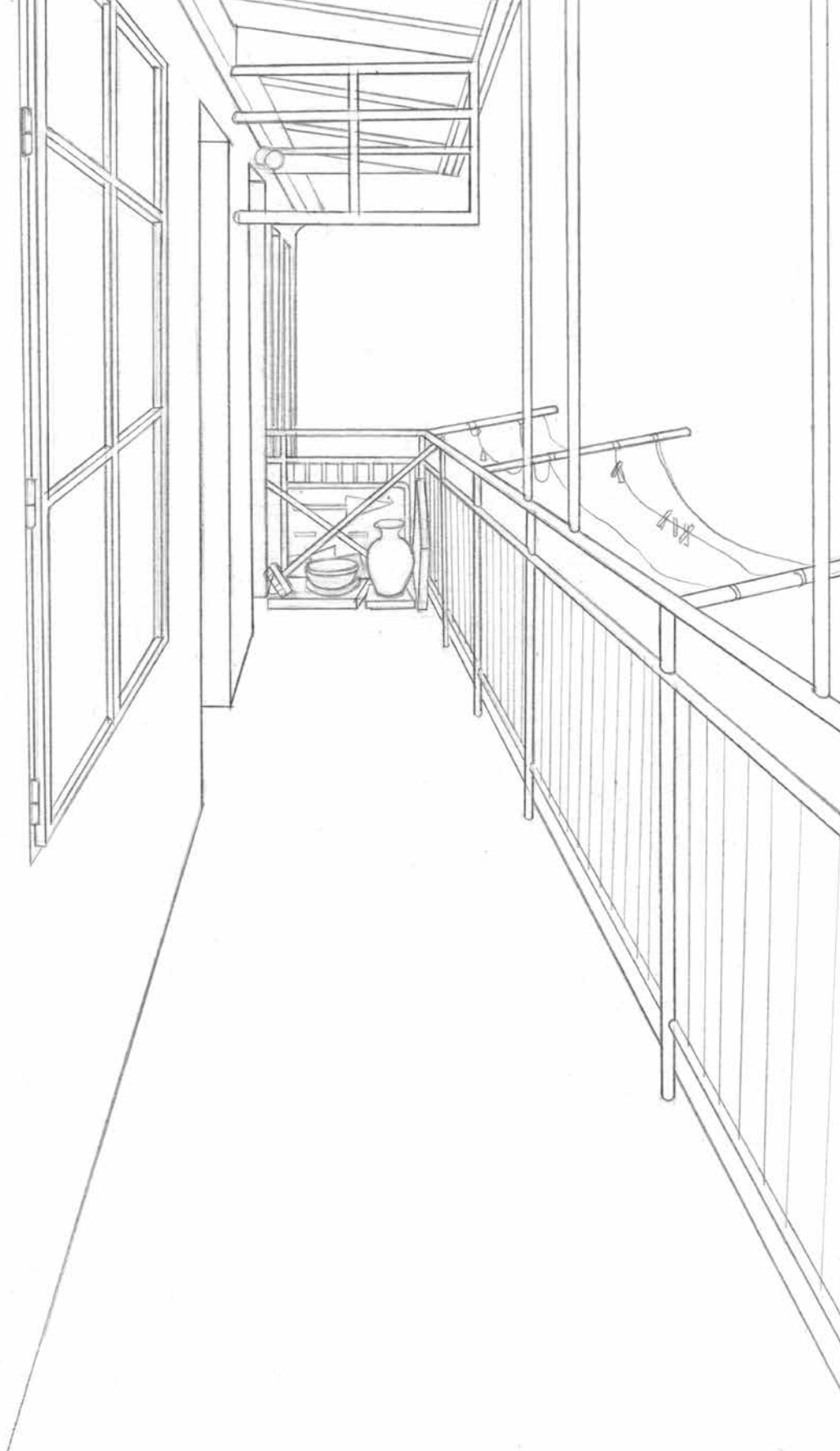
Na tavanu su nekad živjeli jako siromašni ljudi, nisu imali ni vlastiti wc, nego vanjski, na hodniku. Danas su ondje dva stana u kojima žive podstanari.

Živi u garsonijeri na tavanu. Prozvala ju je soba od tri i pol koraka. Zakošeni tavanski krov još više smanjuje prostor. U prvo vrijeme je stalno zapinjala o komade namještaja, znojila se i hiperventilirala. Činilo joj se da je njezino tijelo preveliko za tu sobicu. Da bi napravila više mjesta, pred vrata je izbacila cipele, ormar, stolicu i usisivač. Spavala je uz širom otvoreni prozor. U početku je mislila da neće izdržati. A onda je jedne noći zaboravila otvoriti prozor. Prilagodila se. Stan se, razumije se, nije povećao, ali ona se izgleda smanjila, pa se sada spretno provlači između ormara i stola i ne razmišljajući prigriba glavu kad ustaje s kauča. Super je da se priviknula jer neki drugi veći stan si ionako ne bi mogla priuštiti.

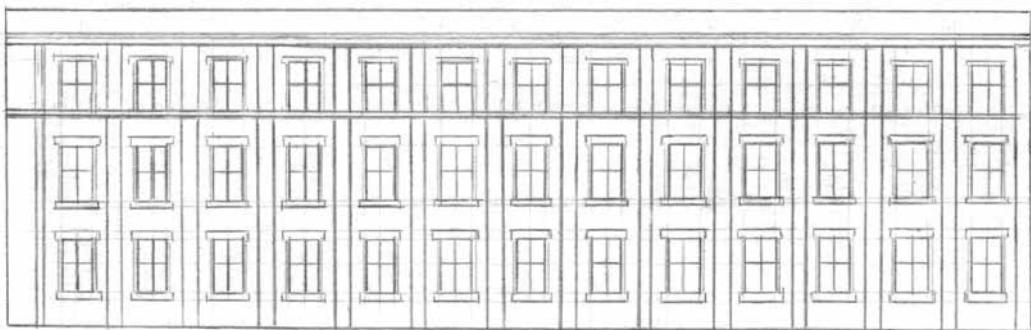
Na dugačkom balkonu su svi imali pravo sušiti veš jer se s vanjske strane nema gdje. Još uvijek je tako, ali nitko više tamo ne suši veš.

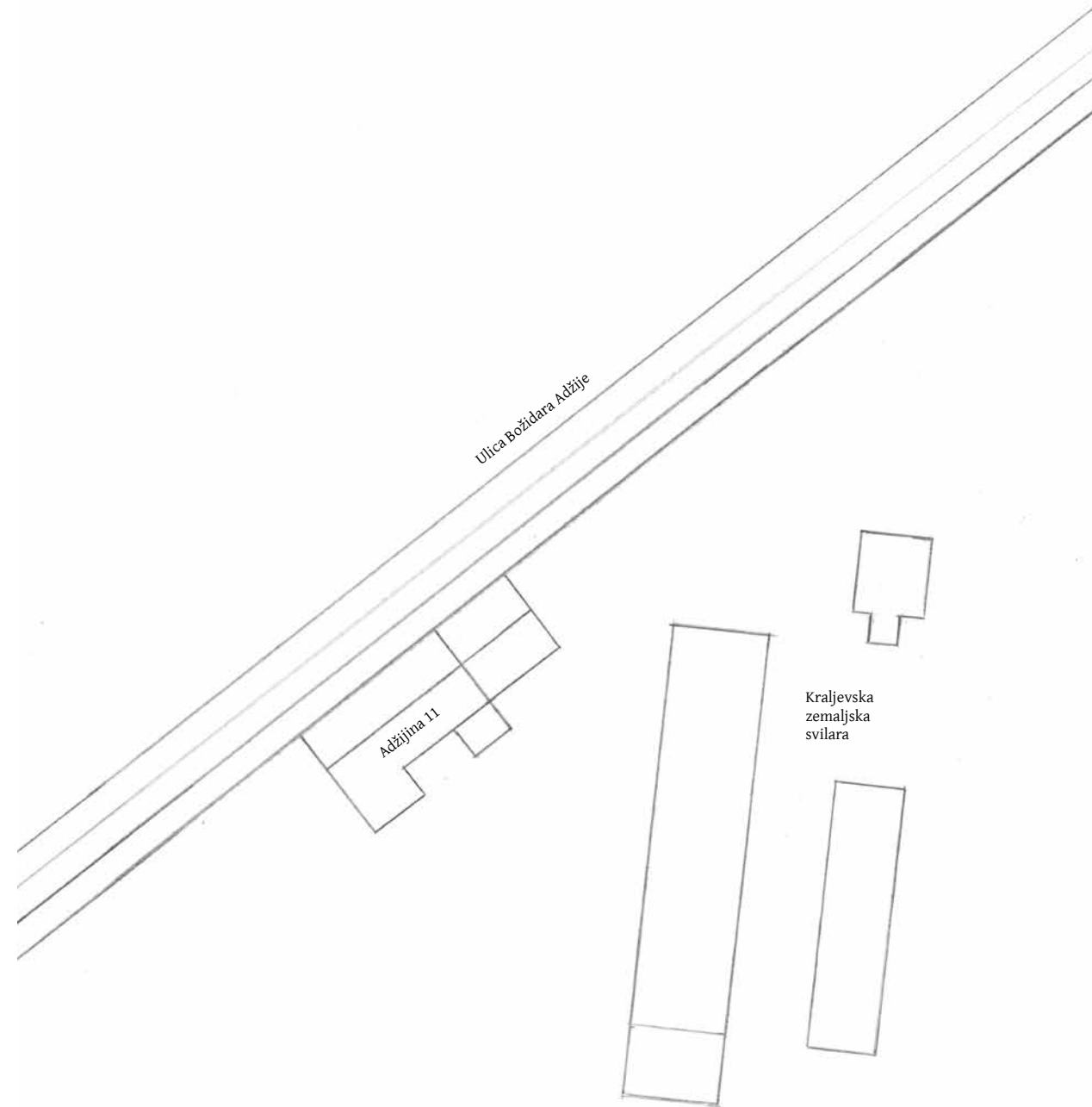
S balkona se dobro vide ostaci ciglenih zidova nekadašnje Kraljevske zemaljske svilare koja je izgrađena 1892. godine. Tvornički kompleks se sastojao od spremišta, ureda i stana nadzornika te suše. Brkati članovi Nadzornog odbora svilare ponosno su pozirali na fotografijama snimljenim povodom otvaranja tvornice, no ona je već 20-ih godina 20. stoljeća prestala s radom. Nakon toga zgrade bivše tvornice preuzeo je Aero klub, a od 50-ih godina ondje je bilo poduzeće za popravak i održavanje cestovnih motornih vozila Taxiremont. Tijekom procesa privatizacije Taxiremont je prestao obavljati svoju djelatnost pa je od 127 zaposlenika 1991. spao na četiri zaposlenika 2000., a cijeli bivši tvornički kompleks posljednjih dvadesetak godina kontinuirano propada.

1980-ih je u jednoj od zgrada bio đачki dom koji je nakon požara preseljen na drugu lokaciju.

U svilari nikad nije bio đачki dom. Nikad nitko ondje nije stanovao.

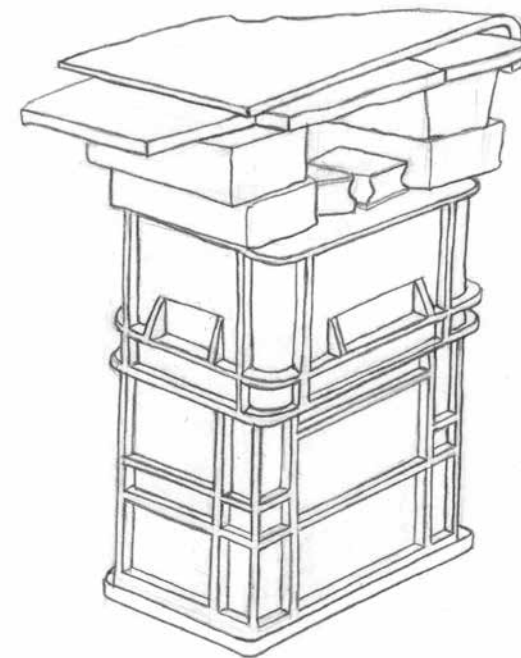
U vrijeme pretvorbe u zemljišnim knjigama Općinskog suda u Zagrebu kao korisnik navedenih nekretnina upisano je društveno poduzeće "Taksiremont" p.o. (z.k. uložak 18032 k.č. 5035/1), koje je to pravo steklo 1977. pripojenjem OOUR-a "Omladinska radionica". Navedeni OOUR je zajedno s OOUR-om "Odgoj i obrazovanje" bio u sastavu Centra za odgoj, obrazovanje i radno osposobljavanje "Polet". OOUR "Omladinske radionice" pripojen je poduzeću "Taksi-remont" p.o., a OOUR "Odgoj i obrazovanje omladine" ušao je u sastav "Centra za odgoj i obrazovanje djece i omladine".

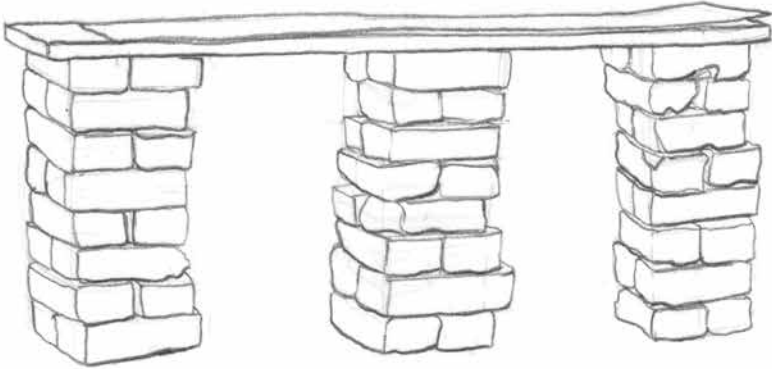

Prostor su skvotirali krajem 1998. godine. Kažu kako taj velik i zanimljiv prostor nikog drugog nije zanimao jer je tvornica već bila pokradena. Tada su bili jako aktivni kroz antifašistički front koji je bio poznat policiji pa su imali problema. Bilo im je jasno da će to mjesto narednih mjeseci, kad otvore skvot i naprave planirani prostor za koncerte, biti glavni front u gradu. Tako je i bilo. Mnogi su se bojali i čestih napada skinheada kojima je tadašnja klima u gradu pogodovala. Došlo je do sukoba, policija je na njih radila ogroman pritisak, po noći su ih maltretirali i izbacivali. Na jedan koncert je došlo više od hiljadu ljudi, ali i gomila interventne policije. Zbog stalnih sukoba nisu uspjeli ostvariti ništa od planiranih programa. Na kraju je njih sedmero ostalo cijelu noć braniti skvot kamenjem, željeznim ostacima i molotovljevim koktelima. Uspjeli su zbrisati i bili su sretni što je sve završilo bez smrtnih posljedica.

Bivše tvorničke zgrade gorjele su mnogo puta, no stanari posebno pamte veliki požar koji je buknuo jedne zime prije dosta godina. Brojna vatrogasna kola iz Zagreba i okolice tri su dana gasila vatru. U svaki prozor na svilari bio je uperen po jedan vatrogasni šmrk. No čim bi ga vatrogasci na trenutak odmaknuli, plameni jezici suknuli bi sve do zgrade. Užarili su se svi prozori okrenuti prema svilari i cijeli zid kuće, a stanari su silno strahovali da se ne zapali zgrada. Na kraju su vatrogasci uspjeli ugasiti vatru i sve je dobro završilo. Od tada taj prostor koriste zagrebački beskućnici.

U svibnju 2017. šikara oko ruševina Bubare je raskrčena, a beskućnici potjerani. Budućnost parcela na kojoj se nalaze stara tvornica i zgrada na adresi Adžijina 11 neizvjesna je. Neki govore da će ovdje biti bazen za nogomataše i građanstvo, a neki da će se izgraditi elitni stanovi.

Tekstovi su nastali na temelju razgovora sa stanarima
Adžijine 11 i korištenjem sljedećih izvora:

str. 1:

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=597>

str. 2:

<http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/staratresnjevka/samoborcek/>

https://hr.wikipedia.org/wiki/Kata_Dumbovi%C4%87

i <http://www.maz.hr/2014/11/25/mirna-jasic-solidarno-sa-tresnjevkom/>

str. 6:

Mira Kolar Dimitrijević: Radnički slojevi Zagreba, godina, Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, Zagreb, 1973.

str. 18:

[https://www.ipu.hr/content/radovi-ipu/RI PU-11-1987_165-185-IMaroevic.pdf](https://www.ipu.hr/content/radovi-ipu/RI%20PU-11-1987_165-185-IMaroevic.pdf)

str. 22:

<http://rodin.mgz.hr/Zbirka/Mineralne%20i%20soda%20vode/Jamnica%20d.%20d.%20za%20proizvodnju%20mineralne%20vode>

str. 25:

Državni arhiv u Zagrebu

[https://www.hr-rukomet.hr/kol.php?kolumna_id=13&n=POVODO M%2080.GODI SNJI CE%20ZNACAJNIH%20RUKOMETNIH%20DO GADJ AJA%20\(1935%20%202015.godine](https://www.hr-rukomet.hr/kol.php?kolumna_id=13&n=POVODO%20M%2080.GODI%20SNJI%20CE%20ZNACAJNIH%20RUKOMETNIH%20DO%20GADJ%20AJA%20(1935%20%202015.godine)

Povijesni muzej

str. 26:

Povijesni muzej

str. 59:

Muzej grada Zagreba

Izvešće o obavljenoj reviziji pretvorbe i privatizacije, Taksi-remont, Zagreb, dostupno na internetu:

<http://www.revizija.hr/izvjesca/2007/revizijepretvorbe-i-privatizacije/724-taksi-remont-zagreb.pdf>

str. 62:

Izvešće o obavljenoj reviziji pretvorbe i privatizacije, Taksi-remont, Zagreb, dostupno na internetu:

<http://www.revizija.hr/izvjesca/2007/revizijepretvorbe-i-privatizacije/724-taksi-remont-zagreb.pdf>

str. 64:

<http://www.maz.hr/2014/11/25/mirna-jasic-solidarno-sa-tresnjevkom/>

Božena Končić Badurina
Adžijina 11 način upotrebe

Zagreb, 2017.

Knjiga je nastala na temelju umjetničkog projekta "Adžijina 11 način upotrebe" realiziranog u svibnju 2016. u sklopu BLOK-ovog programa "Umjetnici za kvart".

IZDAVAČI:

Božena Končić Badurina i BLOK

CRTEŽI I TEKST:

Božena Končić Badurina

UREDILE:

Ivana Hanaček

Ana Kutleša

Vesna Vuković

DIZAJN:

Rafaela Dražić

NAKLADA:

300

Knjiga je dio programa "Mikropolitike".

FINANCIJSKI PODRŽALI:

Ministarstvo kulture RH

Gradski ured za obrazovanje kulturu i sport

Zaklada Kultura nova

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

Zaklada
Kultura nova

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000974657.

ISBN 978-953-95317-8-0

Cijena: 60 kn